نوشتن در ویکی‌پدیا؛ راهی برای ارتقای سواد دیجیتال دانشجویان

آنا کامنتز[1]

مقدمه مترجم

به تازگی در کارگاه آشنایی با ویکی‌پدیا که توسط تعدادی از مدیران و ویراستاران ایرانی در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران برگزار شد شرکت داشتم که اصول، قوانین و اهمیت نگارش در ویکی‌پدیا را آموزش می‌داد. هدف از برگزاری این کارگاه نشان دادن اهمیت تولید محتوا و فاصله زیاد تعداد مدخل‌های فارسی با سایر زبان‌ها بود. هم‌چنین تعداد ویراستاران فارسی‌زبان که سایر مدخل‌ها را بررسی و از نظر کیفی بررسی نمایند نیز به همین اندازه ناکافی است. این کمبود نویسنده و ویراستار سبب شده مدخل به این زبان از نظر کمی و کیفی کم باشد و این موضوع زمانی اهمیت خود را نشان می‌دهد که پژوهشگران عموماً برای شروع یک تحقیق، به ویکی‌پدیا مراجعه کرده و پس از آشنایی با مبحث آن، به بررسی مستندات می‌پردازند. از شروع به کار ویکی‌پدیا و زمانی که موضوع استناد به منابع آن اهمیت یافت، همواره در برابر دو نوع نگرش متفاوت قرار داشته‌ایم: آیا می‌توان به مدخل‌های ویکی‌پدیا استناد کرد یا خیر؟ این دائرهالمعارف توسط مردم نوشته می‌شود همان مردمی که همیشه شاهد اظهارنظرهای نادرست، مبالغه‌آمیز و سوگیرانه برخی از آن‌ها هستیم، پس چطور می‌توان آن را منبعی موثق دانست؟ چه افرادی بر آن نظارت دارند؟ جامعه اساتید دانشگاهی چه نظری دارند؟ در این مقاله می‌بینیم که برخی از استادان دانشگاهی چگونه این تهدید را به فرصت تبدیل کرده و دانشجویان خود را با سواد دیجیتالی آشنا می‌سازند. در ایران نیز اساتیدی هستند که خروجی کار درسی را منوط به نگارش مدخل مربوط به پژوهش دانشجو دانسته تا ضمن الزام پژوهشگر به استانداردهای نوشتن و صحت‌سنجی اطلاعات، مدخل با ارزشی به سایر مدخل‌های ویکی‌پدیا اضافه گردد. برگزاری کارگاه‌هایی به همین منظور در دانشگاه‌ها، استادان را تشویق می‌کند تا دانشجویان‌شان را به سمت نگارش در ویکی‌پدیا سوق دهند و نوشتن در ویکی‌پدیا که خود به نوعی مشقی برای بهتر نوشتن است، به تولید محتوا کمک کرده و در فراگیری سواد دیجیتال تأثیر بسزایی دارد و تأکیدی بر این نکته است که تکالیف دانشجویان بهتر است به‌جای اینکه در حد تکلیف کلاسی بماند، در عرصه آنلاین ظاهر شود. تجربه شخص من از کلاس جامعه‌شناسی ارتباطات علمی مشابه تجربیات مقاله زیر است:

متن مقاله

در اخبار اخیراً تعداد اخبار دروغین[2] بسیار زیاد شده است اما برای بزرگ‌ترین دائرهالمعارف انبوه‌سپار[3] دنیا این موضوع جدیدی نیست.

لی‌آنا دیویس، معاون مدیر بنیاد آموزش ویکی بیان می‌دارد: «ویکی‌پدیا از ۱۶ سال پیش که کارش را آغاز کرد با اخبار دروغین سر و کار داشته است.»

ویکی‌پدیا برای مقابله با اطلاعات نادرست سپاهی از ویراستاران خبره داوطلب را به خدمت گرفته است. هر کسی می‌تواند با پیروی از قوانین ویکی‌پدیا در مورد منابع و رعایت اصل بی‌طرفی، نوشته‌ای جدید بنویسد و موارد موجود را مورد موشکافی قرار دهد و اگرچه خطا یا مزاح جایز شمرده نمی‌شود، نتیجه اقدامات سبب به وجود آمدن منبعی است با فعالیت روزانه ۵۰ میلیون نفر در صدها هزار موضوع و چندین زبان مختلف.

امروزه با گسترش سریع اطلاعات نادرست آنلاین، مسئولین آموزشی و مربیان از جمله کسانی هستند که بیش از پیش نگران رعایت استانداردهای درستی و مستندات اطلاعات هستند. برای کمک به ارتقاء سواد دیجیتالی، بنیاد آموزشی ویکی، سازمانی آزاد و غیرانتفاعی، روش‌های خود را با تعداد زیادی از دانشجویان دانشگاه به اشتراک گذاشته است.

این بنیاد برای نوشتن یک مدخل جدید ویکی‌پدیا و یا گسترش یک مدخل موجود در هر موضوع و تقریباً در هر رشته‌ای، به اساتید در صورتی که بپذیرند این کار را به‌جای نوشتن یک مقاله پژوهشی انجام دهند، کمک فنی لازم را اختصاص می‌دهد.

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

انتظار می‌رود که این بهار[۴]، ۷۵۰۰ دانشجو در این طرح شرکت کنند. از میان مدخل‌های زیادی که دانشجویان دوره‌های قبل نوشته شده‌اند موارد قابل تأمل زیر به چشم می‌خورند:

- انقلاب اطلاعات اجتماعی
- مسائل زیست‌محیطی در کویت
- ستاره فیلم‌های صامت «بس مریدیت[۵]»

دیویس می‌گوید از شش سال پیش که این برنامه شروع شد دانشجویان بیش از ۲۵ میلیون واژه به محتویات ویکی‌پدیا افزوده‌اند.

جنیفر مَلکوفسکی[۶] ، استادیار مطالعات فیلم و رسانه کالج اسمیت، کلاس خود را در دروس رسانه‌های مدرن و بالأخص فرهنگ مشارکتی، به نوشتن و توسعه مدخل‌هایی از ویکی‌پدیا اختصاص داده که در گذشته دچار افت شده‌اند.

او می‌گوید: «یکی از مواردی که مراجعه‌کنندگان یکی از مدخل‌ها واقعاً به آن علاقه نشان دادند، امکان به اشتراک‌گذاری دانش یک استاد است». انتظار می‌رود همه دانشجویان اسمیت از روش‌های مناسب پژوهش در کلاس‌های خود استفاده کنند، اما به زودی درمی‌یابند که اگر کار آن‌ها با استانداردهای ویکی‌پدیا مطابقت نداشته باشد، امکان رد شدن وجود خواهد داشت و همان‌طور که اسمیت می‌گوید: «نسبت به کسب یک نمره خوب یا یک نمره معمولی، این احساس خطر، برای آن‌ها بسیار جدی‌تر است».

مَلکوفسکی برای کمک به همکاران خود کارگاهی آموزشی برگزار خواهد نمود. بعضی از آن‌ها که از لحاظ تکنیکی ضعف دارند چگونگی تخصیص ویکی‌پدیا به کلاس‌های خود را فرا خواهند گرفت.

دیویس اضافه می‌کند که بسیاری از اساتید سطح بالاتری از تلاش دانشجویان‌شان را در ویکی‌پدیا گزارش کرده‌اند و می‌گوید «اگر چیزی بنویسی، میلیون‌ها نفر آن را خواهند خواند و چه انگیزه‌ای بهتر از این برای بهتر نوشتن، کتابخانه رفتن و مطالعه عمیق‌تر در موضوع».

برخی از اساتید نظیر تامار کَرول[۷] استادیار تاریخ مؤسسه تکنولوژی رُچستر[۸] ، ویکی‌پدیا را به عنوان راهی می‌بینند که بخش قابل توجهی از دانش را نمایان می‌سازد که قبلاً نادیده گرفته شده است. برای کَرول تاریخ زنان از جمله این موارد است. او می‌گوید یک دانشجوی سابق به تازگی ایمیلی برایش ارسال نموده که در مدخل ویکی‌پدیا، او را خواهر مری استفورد آنتونی[۹] یا سوزان بی، نام دیگر او، یکی از حامیان رأی حقوق زنان[۱۰] اعلام کرده است. از دید او، این پیام از آنتونی بامعناترین اشاره از سوی یک دانشجوی فارغ‌التحصیل نشده است.

فرصت دیگری برای یادگیری وجود دارد. هر مدخل ویکی‌پدیا حاوی یک صفحه گفتگو است که در آن سردبیران درباره تغییرات بحث می‌کنند و تاریخچهٔ آن در طول زمان نشان‌دهنده حذف‌ها و اضافات است.

مَلکوفسکی می‌گوید «این اتفاقات پشت پرده نشان می‌دهد چگونه دانش به طور دسته‌جمعی ایجاد شده و چطور صداهای مختلف ممکن است بر روی یک موضوع خاص به اتفاق‌نظر برسند یا خیر». او می‌افزاید «زمان فعلی زمان بسیار مهمی برای پرسیدن این سؤالات معرفت‌شناختی است».

طبق نظرسنجی بنیاد، ۸۷ درصد از اعضای هیئت‌علمی دانشگاهی که در این برنامه شرکت کردند، سواد رسانه‌ای دانشجویان خود را افزایش داده‌اند. کلنجار رفتن با بعضی اطلاعات کم‌محتوا در اینترنت آن‌ها را به درک درستی از آنچه واقعاً رخ می‌دهد رسانده است.

تمام این موارد، رویداد قابل‌توجهی برای ویکی‌پدیا است و همان‌طور که دیویس می‌پذیرد، در گذشته اعتبار بدی در محافل علمی ثبت کرده چرا که برای دانشجویان تنبل و کم‌تلاش همیشه جایگزین یک تحقیقی واقعی بوده است.

دیویس می‌گوید: «وقتی برای اولین بار در کنفرانس‌های دانشگاهی شرکت کردم، مردم مخفی می‌شدند و می‌گفتند نگذارید رئیسم مرا در حال حرف زدن با تو، ببیند» و می‌افزاید ویکی‌پدیا فقط باید نقطه شروعی برای یک مقاله پژوهشی

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

در سطح دانشگاه باشد و نباید به تنهایی یک منبع تلقی گردد.

پانویس:
Anya Kamenetz [۱]
fake news [۲]
crowdsourced [۳]
[۴]این مقاله مربوط به سال ۲۰۱۷ است.
Bess Meredyth [۵]
Jennifer Malkowski [۶]
Tamar Carroll [۷]
Rochester Institute of Technology [۸]
Mary Stafford Anthony [۹]
suffragist [۱۰]

منبع:این نوشته ترجمه مطلبی با این عنوان است: What Writing Wikipedia Entries Can Teach Students About Digital Literacy

مترجم: لیلی بنی‌هاشمی

مشخصات استناددهی به این مقاله

نویسنده(ها):	لیلی بنی هاشمی
عنوان مقاله:	نوشتن در ویکی‌پدیا؛ راهی برای ارتقای سواد دیجیتال دانشجویان
عنوان مجله:	کتابدار ۲.۰ –(عنوان لاتین: i-Kitbdr 2.0)
دوره مجله(Vol):	۵
شماره مجله(Issue):	۲
سال(Year):	۱۳۹۸
شناسه دیجیتال(DOI):	
لینک کوتاه:	http://lib2mag.ir/10203

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.